

fra 1825 erholdt Tilladelse med Hensyn til Gæsbelysning, og, naaget den var givet til en privat Entreprenneur, blev den dog i 1845 fornyet for hele Communen.

Hvad de Tilladelser angaaer, som allerede ere givne, skal jeg vel vogte mig for at tilraade, at de blive ophævede, men jeg skal meget raade til, at man nu standser dermed, fordi man nu kan standse og standse med Grund, thi ellers maa man for Fremtiden indrømme, at Tønder Guld gives ud af Statskassen — jeg siger udtrykkeligt, at de gives ud af Statskassen, thi enten man bevilger en Commune en Tønde Guld, for at gjøre nyttige Indretninger, eller man eftergiver den samme Commune den Tønde Guld, som den efter Loven skulde yde, deri seer jeg virkelig ingen Forskiel. I det Hele taget, naar en Commune skulde nyde Begunstigelser ved enkelte gode nye Indretninger, saa seer jeg virkelig ikke, hvorfor enhver Landsby-Commune ikke ogsaa skulde have dem, naar de vilde opføre Skoler, Arbeidshuse, Broer, Dæmninger eller andre saadanne nødvendige Bygninger. Jeg seer ikke nogen som helst Grund til, at man i det ene Tilfælde nægter det, som man i et andet Tilfælde vil indrømme, men paa denne Maade vilde man opgive Tolden for disse forskjellige Gjenstande, og, da Statens Finanser vissefald ikke kunne taale denne Opoffelse, saa er det vistnok rigtigt, at baade Landet og Kjøbstæderne renuncere paa denne Begunstigelse, som ikke kan gives, uden at man gjør Indgreb i den bestaaende Toldtarif, og altsaa i den bestaaende Lovgivning.

Wilfens: Naar man undersøger Dødelighedsforholdene blandt de forskjellige Dele af Statens Befolkning, saa viser det sig, at der aarlig dør et ikke ringe Antal flere Mennesker, i Forhold til Befolkningen, i Kjøbstæderne end paa Landet, og at dette Forhold viser sig i den største Kjøbstad, nemlig i Kjøbenhavn, endnu langt ugunstigere end i de mindre, tagne under Et. Det er ikke nogen ringe Forskiel, der i saa Henseende finder Sted. Dersom jeg gaaer ud fra den Befolkning, som rimeligvis i dette Øieblik, omtrent $2\frac{1}{2}$ Aar siden den sidste Folketælling, finder Sted, saa viser det sig, at der i Landets forskellige Kjøbstæder aarlig dør omtrent 1400 Mennesker flere,

end der vilde døe, dersom Dødelighedsforholdene vare ligesaa gunstige i Kjøbstæderne som paa Landet, og af disse 1400 Mennesker falder rigeligt de 1000 paa Kjøbenhavn alene. Dersom der nu ved de paagjældende Anlæg udelukkende var Spørgsmaal om at skaffe Kjøbstæderne en Behagelighed, eller som en æret Rigsdagsmand ved Sagens første Behandling udtrykte sig, en Fordeel, som senere vilde indtræde i Form af Besparelser, saa kunde man vistnok med Grund sige: lad det være Kjøbstædernes eller Communernes egen Sag, om de vilde offere Saameget paa denne Gjenstand, som her er Tale om, eller ikke. Men naar Spørgsmaalet er om meget ugunstige Forhold med Hensyn til Livsvarigheden, saa er det vistnok ikke blot en Communalsag, men ogsaa en meget alvorlig Statsag, og Staten kan vel være bekendt at tage sig med Alvor og Omhu af dette Anliggende. Nu kunde man vistnok sige: Ja, men denne store Dødelighed vedkommer slet ikke dette Spørgsmaal, det er en simpel Folge deraf, at en stor Mængde Mennesker boe samlede paa en forholdsvis ringe Plet, og dette er Noget, der til alle Tider viser sig at være mindre sundt, end naar Befolkningen boer noget mere adspredt. Det er tillige en Folge af de særegne Livsforhold og af de særegne Beshæftigelser, som finde Sted i Kjøbstæderne i Modsætning til Landet. Ja vel! til en vis Grad kan dette være sandt, men nu har man Erfaring ogsaa fra andre Landes Kjøbstæder, af omtrent lignende Størrelse navnlig som Kjøbenhavn, nogle større og nogle mindre. En Sammenligning med disse udenlandske Kjøbstæder viser da, at Dødelighedsforholdet er større og betydeligt større her end andre Steder, og for at paaberaabe mig en endnu mere bestemt Erfaring, man har Optegnelser fra de samme Byer før og efter at man har indført saadanne Vand- og Gloakindretninger, som her i Landet er Spørgsmaalet om, og det har viist sig, at Dødeligheden har forandret sig meget væsentligt til det Bedre derved. Naar man nu altsaa ikke længere tør nægte, at Dødelighedsforholdet er høist ugunstigt i Kjøbstæderne, og at det væsentligt vil kunne forbedres ved saadanne Indretninger, saa spørger jeg: Kan og bør Staten da ikke gjøre No-